

Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerle “Çocuklar İçin Felsefi Etkinlik” Uygulaması: Nitel Bir Çalışma Örneği

İdil KEFELİ¹ & Duru ÜÇÜNCÜ¹ & Zehranur YAMAN¹

¹Samsun R.K. Bilim ve Sanat Merkezi, Türkiye

Gönderilme Tarihi (Received): 30/12/2020

Kabul Tarihi (Accepted): 19/06/2021

Düzeltilme Tarihi (Revised): 08/05/2021

Yayınlanma Tarihi (Published): 30/06/2021

Özet

Bu araştırmanın amacı, Bilim ve Sanat Merkezi'nde eğitime devam eden üstün yetenekli/zekâlı çocukların kendini tanıma, özleriyle tanışma sürecinde “Filozof Çocuk Platon'un Mağarasında” etkinliğinin etkililiğine yönelik görüşlerini ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi dikkate alınarak görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma grubuna amaçlı örnekleme tekniği ile ulaşılmıştır. Araştırma grubu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Bilim ve Sanat Merkezi'nde özel yetenekleri geliştirme programına (ÖYGP) devam eden 13-14 yaş aralığındaki üçü kız üçü erkek öğrencidir. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, üstün yetenekli/zekâlı çocuklar felsefi düşünme becerisi sayesinde özlerine yönelmiş ve “Ben kimim?” sorusunu farklı açılarda ele almaya başlamıştır. Özel yetenekli çocukların Çocuklar İçin Felsefe (ÇİF) yöntemi kullanılarak yapılan etkinlikte birbirlerini dinledikleri, düşüncelerini gerekçeli ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca bu uygulamanın öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bu durum ortak özelliklere sahip akranların grup çalışmasının olumlu sonuçlarından. Sonuçta okulda akranları yanında özlerinde bulunan merak etme ve soru sorma özelliklerini bastırarak var olmaya çalışan özel yetenekli bireyler çocuklar için felsefe etkinlikleri sürecinde kendilerini ifade etme ve yaratıcılıklarını ortaya koyma fırsatı bulmuşlardır.

Anahtar kelimeler: Çocuklar için felsefe, üstün yetenekli/zekâlı çocuklar, bilim ve sanat merkezi

Practice of “Philosophy Activity for Children” with Special Abilities: An Example of a Qualitative Study

Abstract

The aim of the research is to reveal the effectiveness of the "Philosopher Child in Plato's Cave" activity in the process of self-knowledge and getting acquainted with the essence of gifted/talented children having education at the Science and Art Center. Interview method has been used in the study considering the qualitative research method. The research group has been reached by purposive sampling technique. The research group consists of three girls and three boys between the ages of 13-14 at Special Skills Development Program of Science and Art Center in the 2020-2021 academic year. The data has been collected using a semi-structured interview form and content analysis has been used to analyze the data. As a result of the research, gifted/talented children have turned to their essence and start to deal with the question “Who am I?” from different perspectives thanks to their philosophical thinking skills. Furthermore, it has been found in this activity using the Philosophy for Children (P4C) method that gifted/talented children listen to each other, express their thoughts with reasons, and being contributed to the development of higher-order thinking skills. It is one of the positive results of group work of peers who have common characteristics. Gifted /talented individuals who try to exist by suppressing their inherent curiosity and questioning desire among their peers at formal schools have been happy with their differences during philosophy activities held in the Science and Art Center.

Keywords: Philosophy for children, gifted/talented children, science and art centers

*Sorumlu yazar e-mail: i_kefeli55@hotmail.com Orcid No: 0000-0002-2392-8296

DOI: 10.52797/tujped.850057

GİRİŞ

Üstün yetenekli/zekâlı kavramı kültüre ve dönemin bilimsel çalışmalarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Örneğin Kirk ve Gallagher'e göre üstün yetenekli/zekâlı birey; entelektüel zeka, yaratıcı düşünme, sanat veya liderlik gibi alanlarda akranlarından anlamlı derecede farklılık gösteren veya yüksek kapasitelerini geliştirmek için örgün eğitimde alamadıkları farklılaştırılmış/zenginleştirilmiş müfredata ve psiko-sosyal faaliyetlere ihtiyaç duyan bireydir (Akt. Özsoy, 2014). Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB, 2019) temel aldığı üstün yetenekli/zekâlı birey ise; zekâ, yaratıcı düşünme, sanat becerisi veya ders başarısı açısından yaşıtlarına göre üst düzey performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen ve bu alanlarda özel eğitime gereksinim duyan çocuklardır (MEB, 2019). Üstün yetenekli/zekâlı bireyler akranlarına göre üst düzey düşünme becerisi, sanatsal yetenek ve farklı gelişim özelliklerine sahip oldukları için özel eğitime ihtiyacı olan, farklılıklarının ortaya çıkarılmasında desteklenmesi öngörülen bireylerdir (Kurnaz, 2013). Bu şartlarda üstün yetenekli/zekalı bireylerin kendilerini ifade edebilecekleri, bireysel farklılıklarını ortaya koyabilecekleri psiko-sosyal gelişimlerinin desteklendiği etkinlikler hazırlamak önem kazanmaktadır. Üstün yetenekli/zekalı birey, birbiriyle ilişkili üç özellik öbeğine sahiptir. Bunlardan birincisi genel ve özel üst yetenek seviyesidir. Genel üst yetenekler: soyut düşünebilme, sözel ve sayısal düşünme, hafıza, bilgilerin hızlı, doğru ve seçici olarak anımsanmasıdır. Özel yetenekler ise müzik, resim, bale, heykel, sinema, tiyatro, oyunculuk gibi sanat ve fen, matematik, kimya gibi akademik alanlardaki yeteneklerdir. İkinci olarak, farklı fikirler ortaya atıp bunlara yenilikçi çözümler düşünebilme, uygulayabilme yeteneği olan yaratıcılık ileri sürülebilir. Üçüncü ise, bir işi bitirebilecek azim, sorumluluk ve sebat yeteneğinden söz edilebilir (Erdem, 2013). Üstün yetenekli/zekalı bireyler ile ilgili olarak tanım veya özellikler çevresel, zamansal ve yapılan bilimsel araştırma sonuçlarına göre farklılık gösterse de ihtiyaç duydukları temel nokta sahip oldukları özellikleri geliştirebilecekleri eğitim ortamlarının onlara sunulmasıdır (Özsoy, 2015). Gelişimlerine uygun eğitim ortamı bulurlarsa doğuştan sahip oldukları özellikleri gösterebilir veya geliştirebilirler; uygun ortam bulamazlarsa potansiyellerini kullanamayacakları gibi istenmeyen sonuçlar da ortaya çıkabilecektir. Bu yüzden üstün yetenekli/zekalı bireylerin fark edilmesi ve bilişsel ve psiko-sosyal gelişimlerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Toplumların gelişimi açısından üstün yetenekli/zekalı bireyler hazine gibidir. Bu bakış açısıyla onlar özenle ele alınmalı, ilgi, yetenek ve ihtiyaçları doğrultusunda yetiştirilmelidir. Özel eğitime ihtiyaç duymaları sebebiyle üstün yetenekli/zekalı bireylerin eğitim ve öğretimi, ülkelerin eğitim politikası içerisinde önemli konu başlıklarından biri haline gelmiştir (Akbüber, Erdik, Güney, Çimşitoğlu ve Akbüber, 2019). Üstün yetenekliler/zekalılar ihtiyaç duydukları eğitim ve öğretim olanaklarına kavuştukları takdirde yaşadıkları toplumun bilimsel, ekonomik, siyasi, askeri ve teknolojik gelişmelerine önemli katkılar sağlayabilecek potansiyele sahiptirler. Bu bireyler toplumda; siyasi önderler, üst düzey bürokratlar, bilimsel buluşlar, teknolojik gelişmelere imza atan bilim insanları, benzersiz sanat eserleri ortaya koyan sanatçılar olarak yer alabilirler (Erdem, 2013). Fakat insanlığın gelişiminde önemli katkıya sahip olan üstün yetenekli/zekalı birey olduğu kadar, ihtiyaç duydukları eğitim ve öğretim olanaklarına kavuşamadıkları için yaşadıkları toplumda kaybolup giden, kendi özelliklerinin farkına varamayan veya farkına varılamayan üstün yetenekli/zekalı bireyler de vardır.

Üstün yetenekli/zekalı bireylerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve desteklenmeleri, eğitim içeriklerinin çok yönlü olması ve yaratıcı özellikler taşıması gerektiği kabul edilmektedir (Baykoç, 2012; Ataman, 2012). Türkiye üstün yetenekli/zekalı bireylerin eğitimi bakımından, dünyada ilk uygulamalara sahip ülkelerden biri olup deneyimleri çok eskilere dayanır. Selçuklularda Nizamiye Medreselerinde başlamış olan üstün yetenekli/zekalıların eğitimi

Osmanlı İmparatorluğunda Enderun Mekteplerinde devam etmiştir. Bu eğitim anlayışı birçok özelliği ile günümüze ışık tutmaya devam etmektedir (Kefeli, 2019). Daha önce alanda yapılan akademik çalışmalar da temel alınarak 1992 yılında ülkemiz şartlarına uygun okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli/zekalı bireylerin örgün eğitim dışındaki zamanlarda ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim alabilecekleri yeni kurumlar açılmıştır. Bu yeni kurumlar Bilim ve Sanat Merkezleri'(BİLSEM) dir. BİLSEM, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nca 1992 yılında Özel Eğitim ve Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından kurulmuştur (Sezginsoy, 2007). BİLSEM üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin bilimsel çalışmalar yapabilecekleri, özgün sanatsal ürünler ortaya koyabilecekleri temel eğitimleri almasına olanak sağlayacak bir model sürdürmektedir. Bu modelin ekseninde yer alan bilimsel ve sanatsal bakış açısı kazandırma bilimsel ve sanatsal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ilkesi, BİLSEM yönergesindeki amaçlar kapsamında özellikle belirtilmiştir (MEB, 2019). BİLSEM'ler her geçen gün değişen eğitim-öğretim anlayışına bağlı olarak kendini geliştirmektedir. Türkiye'nin geleceğinde önemli gelişmelere imza atacak bilim insanları, sanatçıları ve entellektüelleri yetiştirmeye katkı sunarak ülkenin geleceğinde önemli bir değer olarak yer almaktadır.

BİLSEM'lerde öğrenciler kendi ilgi alanlarına uygun branşları seçerek özel yeteneklerine yönelik kendilerini geliştirme imkanları bulmaktadır. Bu kurumlarda üstün yetenekli/zekalı bireylerin doğuştan sahip oldukları ve eğitim ile geliştirilmesi gereken eleştirel ve yaratıcı düşünme, sorgulama becerilerinin desteklenmesi için felsefi etkinlikler uygulanmaktadır (Şentürk ve Kefeli, 2019). Felsefi etkinlikler sayesinde şaşırma, merak etme ve felsefenin özünde yer alan "bilmek" için duyulan istek gibi insan varlığında içkin olarak bulunan duygular, insan doğasının özüne uygundur. Bu durum felsefenin insanın varoluşuyla bağlantılı bir etkinlik olduğunu gösterir. Felsefe yapmak; yani yaşamdan hareket ederek sorgulama yapmak, felsefenin insana ait, insanın kendi varlığından türemiş olması anlamına gelir. Felsefe sayesinde birey kendini anlama ve anlatma yetisini etkin hale getirmiş olacaktır (Taşdelen, 2007). Felsefenin sınırlandırılmamış olması ve merak duygusunun hiç bitmemesi, üstün yetenekli/zekalı bireylere bilgiyi anlama ve anladığı hakkında soru sorma imkânı vermektedir. Bu sorgulamayı yapabilmek için temel olan, evrene bakıp hayret etme ve evreni merak etme özelliğimizi kullanabilmektir. Çocuğun "Bu nedir?" sorusuyla başlayan hayret etme süreci, deneyim ile birleşince felsefi düşünme süreci oluşmaya başlamaktadır (Kefeli ve Kara, 2008). Üstün yetenekli/zekalı bireyin akranlarından anlamlı derecede farklı olan küçük yaşlarda her şeyi merak etme ve anlamak için sürekli soru sorma çabası felsefenin temel özellikleri arasındadır (Bilgili ve Dalkıran, 2015). Felsefi düşünme becerisinin geliştirilmesi sayesinde üstün yetenekli/zekalı birey kendisiyle yeniden tanışacaktır. Zaman içinde yaşamını devam ettirebilmek için sadece gerekli olan sorgulamaları yapmak zorunda kalan üstün yetenekli/zekalı birey felsefi etkinlik sayesinde özüne dönebilecektir.

Amerika'da ilk uygulamaları ile karşılaştığımız Çocuklar İçin Felsefe (ÇİF) son zamanlarda Türkiye'de de yaygınlaşmaya başlamıştır. Bugün felsefe eğitimine ilişkin farklı bir yaklaşım olarak gösterilebilecek ÇİF uygulamaları, birçok ülkede küçük yaşlardan itibaren kullanılmaktadır. Özellikle okul öncesi uygulamaları gittikçe artmaktadır (Alkın ve Tunca, 2015). Türkiye'de de konuyla ilgili olumlu adımlar atılmaktadır. ÇİF, felsefeyi erken yaşlarda çocuklarla buluşturma, felsefi düşünceyle çocukların okul öncesi ve ilköğretimde tanışmasını sağlayan gelenekselleşmiş yöntemin adıdır (Tepe, 2013). Matthews, çocukların kendiliğinden, doğal olarak felsefeye yatkın olduğuna; hatta küçük çocukların "saf" bakış açılarının onları yetişkinlerden daha çok felsefeye yakınlığı kabul eder (Akt. Erdoğan, 2018). Bu anlamda felsefenin özünde olan merak ve soru sorma özellikleri çocukların evreni anlama

çabasına ortak olmaktadır. Mathew Lipman Amerika’da Columbia Üniversitesi’nde felsefe ve mantık dersleri veren bir felsefeci olarak ÇİF’in ilk örneklerini ortaya koymuştur (Shaw, 2008). Lipman öyküleri, masalları çocuklarla birlikte okumuş ve uyarandan hareket ederek ortaya çıkabilecek felsefenin temel problemlerini çocuklarla birlikte tartışmıştır (Karakaya, 2006). ÇİF uygulamalarını farklı bir şekilde yapan diğer bir isimde Gareth B. Matthews’tir. Matthews, ÇİF uygulamalarında felsefeci kimliğini ön plana çıkararak felsefi bakış açısına vurgu yapmıştır. O, çocukların filozoflarla ortak özelliklerine vurgu yaparak onların felsefe yapma yani soru sorma, merak etme özelliklerinin önemi üzerinde durmuştur. Bu sayede çocuğun ve felsefenin özüne vurgu yaparak çocuk/felsefe ilişkisine farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Matthews (2000) bazı çocukların felsefenin temel problemlerini bilmeksizin sordukları sorularla, verdikleri cevap ve yaptıkları yorumlarla filozoflar gibi düşündüklerini iddia etmektedir. Mathews’un çocuklar için felsefe yönteminde herhangi biri (öğretmen, lider, ebeveyn) tarafından yönlendirilmeyen çocuklar bir felsefi konu veya kavram üzerinde düşüncelerini ifade eder. Çocuklar aynı bir filozof gibi akıl yürüterek konuyu ya da kavramı açıklar, eleştirir yani felsefi soruşturma yaparak sonuca ulaşmaya çalışır (Mathews, 2000). Felsefe yapmanın özünde şaşırarak ve soru sormak yatıyorsa üstün yetenekli/zekalı bireylerin potansiyelinin felsefeye diğerlerine göre daha çok ihtiyacı olduğu açıkça ortadadır. Zira, felsefi düşünme becerisi kazanamamış bir üstün zekanın yalnız başına bir anlamının olmayacağı tartışmasız bir gerçektir (Bilgili, 2000; Ataman, 2012). Çünkü bilgi türleri ve bilimler yöneldikleri konuyu, ne oldukları bakımından araştırırken felsefe, geneli anlamaya çalışır ve üst bir bakışla değerlendirir. Yani konunun aynı anda insan açısından değerini ve anlamını da sorgular. Yaşamı genel olarak anlamak için gerekli olan bilişi sürdürmek yani hayatın her safhasında anlam arayışında bulunma çabası felsefi tutumdur (Dirican, 2017). Çocukta felsefi bir tutum oluşturabilmek için küçük yaşlardan itibaren felsefe ile tanışmasını desteklemek gerekmektedir. Ancak bu şekilde kendi özünde zaten var olan merak ve soru sorma becerisinin gelişimine katkı sağlanabilir. Felsefi etkinlik sayesinde üstün yetenekli/zekalı birey merak etme ve soru sorma özelliğini felsefi tutumla yaşamına katabilecektir.

Bu çalışmada dünya genelinde uygulanan Mathews’un çocuklar için felsefe yöntemi kullanılarak üstün yetenekli/zekalı çocuklar özelinde etkinlik yapılandırılmıştır. Mathews’un yönteminin kullanılmasının nedeni, gerçek bir felsefe eğitiminin çocuğun doğasındaki duygular ile filozoflar arasındaki temel bağı destekler nitelikte olması gerektiği düşüncesidir. Alan yazın taraması yapıldığında ÇİF çalışmalarının tüm Dünyada ve Türkiye’de yaygın bir şekilde uygulandığı görülmektedir. Fakat üstün yetenekli/zekalı çocuklarda bir uygulamaya ve uygulamanın yeterliliği ile ilgili bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu yönüyle çalışma üstün yetenekli/zekalı çocuklar için felsefe çalışmaları ile ilgili boşluğu dolduracak niteliktedir.

Araştırmanın Amacı

Bu bağlamda araştırmanın amacı, BİLSEM’de eğitime devam eden üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin kendini tanıma, özüyle tanışma sürecinde “Filozof Çocuk Platon’un Mağarasında” etkinliğinin amacına ulaşıp ulaşmadığını ortaya koymaktır. “Filozof Çocuk Platon’un Mağarasında” etkinliğinin amacı, üstün yetenekli/zekalı çocukların ÇİF yöntemi kullanılarak yaşamı ve kendini anlamada felsefi bir duruş kazanmasına katkı sağlamaktır.

Araştırmanın amacına bağlı olarak çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Felsefi etkinliklerin üstün yetenekli/zekalı çocukların;

- 1- Doğuştan sahip oldukları merak ve soru sorma özelliklerinin gelişimine katkısı nasıldır?
- 2- Kendini tanıma sürecine katkısı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma metodolojisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada odak grup olarak alınan üstün yetenekli/zekalı öğrencilere uygulanan etkinliğin onlara yöneltilen derinlemesine mülakatlar aracılığıyla algılama, düşünüş ve yorumlama biçimlerinin ele alınması nitel araştırmaların doğası gereğidir (Yengin, 2017). Bu yönüyle betimleyici araştırmalar kapsamına giren (Karasar, 2000) bu çalışmada öğrencilerin kurgulanan bir olaya yönelik düşünce ve algıları olduğu şekliyle ortaya konulduğundan, araştırma bir durum çalışması (case study) olarak tasarlanmıştır. Durum araştırmaları, bir veya birden fazla duruma ilişkin derinlemesine bir betimleme ve analiz geliştirme sürecidir (Creswell, 2013). Araştırmada nitel araştırma metodolojisi dikkate alınarak görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma grubu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Samsun BİLSEM’de öğrenim gören ve felsefe dersi alan altı öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubu amaçlı örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Örneklem 13-14 yaş aralığındaki üçü kız üçü erkek toplamda altı öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubundaki öğrenciler Özel Yetenekleri Geliştirme Programına (ÖYGP) devam etmektedir. BİLSEM’de ÖYGP süreci bireysel yeteneklerin geliştirilmesi (BYF) aşamasından sonra gelmektedir. ÖYGP’de zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış etkinlikler disiplinler arası olarak yapılandırılarak öğrencilerin ilgili olduğu alanda derinlemesine, ileri/üst düzeyde bilgi, beceri, davranış kazanmaları ve bu doğrultuda üretimde bulunmalarına destek olmak amaçlanır (MEB, 2019). Bu programdan öğrenci seçilmesinin nedeni öğrencilerin özel yetenek alanlarının “felsefe” olarak belirlenmiş olmasıdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu (YYGF) ile elde edilmiştir. Görüşme insanların bakış açılarını, kendilerine ait deneyimlerini, duygularını, değerlerini ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Görüşmenin temel amacı bireyin iç dünyasına girerek onun bakış açısını anlamaya çalışmaktır (Karataş, 2017). Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanmasında; soruların kolaylıkla anlaşılması, çok boyutlu ve katılımcıyı yönlendirici olmaması gibi ilkelere dikkat edilmiştir (Türnüklü, 2000). Yarı yapılandırılmış görüşme formu için önceden araştırmacılar tarafından sorular hazırlanmıştır. Bu soruların çalışma amacının gerçekleşmesine hizmet edip etmediği, açıklığını kontrol etmek amacıyla bir özel eğitim öğretmeni, bir felsefe öğretmeninin görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanların yönlendirmeleri doğrultusunda görüşme soruları düzenlenmiştir. İki uzman görüşü ve dört öğrenci ile yapılan pilot uygulama neticesinde yarı yapılandırılmış görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Araştırmadan önce katılımcıların velileri bilgilendirilmiş ve konuyla ilgili her basamak için “veli izin belgesi” alınmıştır. Görüşme uygulanırken katılımcıların cevaplarını etkileyecek herhangi bir dış faktörün olmamasına dikkat edilmiştir. Ayrıca etik ilkeler gereği verilen cevapların sadece araştırmada kullanılacağı, bir başkası ile paylaşılmayacağı vurgulanmıştır. Görüşme sürecinde, katılımcılara yöneltilen sorular aynı biçimde ve aynı düzende sorularak görüşmecisi etkisi ve kişilere ait düşünceler en aza indirilmeye çalışılmıştır.

Veriler, yaşamı felsefe ile buluşturan “Fıstıklı Çikolata Tadında Felsefe” kitabından hareket edilerek oluşturulan bir etkinlik sayesinde elde edilmiştir. Etkinlik “Filozof Çocuk Platon’un

Mağarasında” adıyla yapılandırılmıştır. İki hafta 40’ar dakikalık 2 oturum halinde düzenlenen etkinlikte;

-Platon’un mağara alegorisini yaşama uyarlayarak hikayeleştirilen “Fıstıklı Çikolata Tadında Felsefe” kitabından hareket edilerek oluşturulan uyarın sayesinde Mathews’un ÇİF yöntemi kullanılarak felsefi soruşturma yapılmıştır,

-Platon’un mağara alegorisinin kendini sorgulama düşüncesine vurgu yapılarak Mathews’un ÇİF yöntemi ile felsefi soruşturma yapılmıştır.

Etkinlik içeriği aşağıdaki gibidir;

Tablo 1. Etkinlik İçeriği

Oturum	Etkinlik Adı	İçerik	Kazanım
1. Oturum	“Filozof Çocuk Platon’un Mağarasında”	Fıstıklı Çikolata Tadında Felsefe kitabından hareketle uyarın oluşturulur.	Platon’un mağara alegorisini yaşama uyarlar ve felsefi analiz yapar.
2. oturum	“Filozof Çocuk Platon’un Mağarasında”	Fıstıklı Çikolata Tadında Felsefe kitabından hareketle uyarın oluşturulur.	Platon’un mağara alegorisinden hareketle kendini tanıma yolunda felsefi sorgulama yapar.

“Filozof Çocuk Platon’un Mağarasında” etkinliğinin amacına uygun olarak iki haftalık etkinlik oluşturulmuştur. Programın amacı göz önünde bulundurularak her etkinlikten sonra araştırma grubuna (katılımcılara) yarı yapılandırılmış görüşme uygulanmıştır. Araştırma grubundan soruları ayrıntılı bir şekilde cevaplamaları istenmiştir. Katılımcıların velilerinden alınan izin temel alınarak görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Araştırma grubuna verecekleri cevapların bir dahaki çalışmalara temel teşkil edeceği ve yapılan etkinliğin farklı uygulamaları ve yeniden düzenlenmesi için çok önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Görüşmeden sonra elde edilen kayıtlar detaylı bir şekilde deşifre edilmiştir. Yazılı metinler tek tek numaralandırılmıştır. Ardından iki haftalık etkinliğin değerlendirmeleri “**Platon’un mağarasındaki yaşam**” ve “**Platon’un mağarasındaki insanlardan hareketle kendini tanıma**” temaları düşünülerek benzer olanlar bir araya getirilmiştir. Bunlara bağlı olarak oluşturulmuş olan alt temalar, tekrar etme sayıları göz önüne alınarak tablolar oluşturulmuştur. Bu alt temalar çerçevesinde elde edilen veriler seçilmiş ve tanımlanmıştır.

Verilerin Analizi

Yapılan detaylı okumalar sonunda değerlendirmeler anlamlı ve mantıklı bir biçimde ilgili temanın altına yerleştirilmiştir. Katılımcıların doğrudan alıntıları yapılırken K1, K2 şeklinde kısaltmalar kullanılmıştır. Katılımcıların kendi cümlelerinden alınan örneklerle bulgular açıklanmış, anlamlandırılmış, bulgular arasındaki ilişkilendirmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler oturum sonlarında araştırmacılar tarafından önceden oluşturulmuş başlıklara göre değerlendirilmiştir. Araştırmanın iç güvenilirliğini artırmak için bulgulara doğrudan yer verilirken dış güvenilirlik için araştırmanın kavramsal çerçevesi, analiz yöntemleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırma grubundan görüşme sonunda deşifre edilerek elde edilen yazılı açıklamaların analizinde, içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, veriden onun

içeriğine ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak üzere kullanılan bir araştırma tekniğidir (Koçak & Arun, 2006). İçerik analizi yoluyla verileri tanımlama ve verilerin içinde saklı gerçekleri ortaya çıkarma amaçlanmaktadır. İçerik analizi, dokümanlardan elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesinde dört aşama kullanılır. (1) Verilerin kodlanması, (2) Temaların bulunması, (3) Kodların ve temaların düzenlenmesi ve (4) Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım & Şimşek, 2005). Bu doğrultuda her hafta belirli bir çerçeve doğrultusunda yapılan değerlendirmeler tek tek detaylı bir şekilde okunmuş ve numaralandırılmıştır. Çalışmanın verilerinin güvenilirliğini temin etmek için araştırmacı güvenilirliğine (Tavşancıl & Aslan, 2001) başvurulmuştur. Araştırmacı güvenilirliğine göre üç araştırmacı tarafından elde edilen verilerin kodlamaları bağımsız olarak yapılmıştır. Daha sonra araştırmacılar bir araya gelmişler ve uzman kodlaması ile karşılaştırarak fikir birliğine varmışlardır. Bu işlem sonrasında Miles ve Huberman'ın (2016) uyuşum yüzdesine göre %100 uyuşum yüzdesi elde edilmiştir. Benzer olanlar bir araya getirilerek tematik çerçeveler belirlenmiş ve son olarak elde edilen bulgular belirli kavramlar ve alt temalar doğrultusunda yorumlanmıştır

BULGULAR

Araştırmada veriler; “Platon’un mağarasındaki yaşam” ve “Platon’un mağarasındaki insanlardan hareketle kendini tanıma” temaları altında ele alınmış alt temalar görüşme verileri yorumlanarak aşağıda sunulmuştur.

I. TEMA “Platon’un mağarasındaki yaşam”

Tablo 2. Platon’un Mağarasındaki Yaşam

Alt temalar	f
Akılla görmek	5
Duyuyla görmek	6
Gerçek	6

Öğrencilerin tamamı (6) etkinlik sonrasında yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verdiği cevaplarla etkinlik sayesinde Platon’un mağarasındaki yaşam temasında “gerçek” alt teması ile ilgili olarak “Gölgelerin üstesinden gelmemiz gerekiyor gerçeklere çok yakıным.” düşüncesine ulaşmıştır. “Duyuyla görmek” alt teması ile ilgili olarak ise “Duyularla görmek yetmezmiş, aklımı devreye sokmalıyım.” anlayışını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu (5) “akılla görme” alt teması ile ilgili olarak “Karanlıkta da görebilmeliyim.” düşüncesine ulaşmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere yöneltilen “Platon’un mağara benzetmesinden hareket ettiğinizde sizce nasıl görüyorsunuz?” sorusuna “gerçek” alt teması başlığında doğrudan alıntı örnekleri aşağıdaki gibidir:

K1: *Aslında mağarada yaşadığımı fark ettim. Sadece gözlerimle gördüğümü sanarak! karanlıklar içinde yaşadığımı düşünmek beni çok üzdü. Aslında bu durum iyi oldu çünkü üzüldüğüm için de sorgulamaya başladım. Karanlıkta görmek mümkün müydü? Karanlığa karanlık deyip görmekten vazgeçen biz miydik? Akıl karanlıkta nasıl görebilir? gibi birçok soru geldi aklıma. Ben bu soruları hiç düşünmemiştim. O kadar soru sormama rağmen aslında standart şeylerle uğraştığımı fark ettim. Sadece cevabını bilmediğim şeylere yönelmişim ya da*

bildiğimi sandığım şeyleri sorgulamayı bırakmışım. Aslında ben gerçekleri gördüğümü sanıp hiçbirşey görmüyordum.

K5: *Ben evreni çok merak ediyordum. Sürekli araştırma yapıp okuma yapmak benim için çok önemliydi. Yalnız her şey kitaplarda olmazmış biraz merak edip aklımla evrene bakabilmem gerekirmiş. Platon'un mağarasında gölgeleriyle ilgilenen o insan gibi değilim ama evreni anlamak içinde çok bir şey yapmıyordum. Duyularımın beni götürdüğü noktaya gitmişim. Aslında daha kötüsü ben duyularımın bile evrene bakmamışım. Ben sadece okumuşum. Şimdi "görmeyi" öğrendim. Felsefe ne değişik bir şeymiş...*

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere yöneltilen "Sizce gerçeğe ulaşmak için ne yapmalıyız?" sorusuna "akılla görmek" alt teması başlığında doğrudan alıntı örnekleri aşağıdaki gibidir:

K3: *Kendime nerede olduğumu sordum. Ben mağaranın içinde gölgeleriyle yaşayan insanlardan mıyım? Gerçeğe ulaşmaya çalışıyor muyum? Yoksa bana öğretildiği gibi "düğürları" elde edip bırakıyor muyum? Ama artık duyularımın ötesini merak ediyor muyum? Bu sorulara cevap verebilmem için biraz zamana ihtiyacım var. Kendimle kalmam iyi olacak...*

K4: *Ben yıllarca böyle düşünmeme rağmen kendimi anlatamamışım, soru sormayı iç benimle konuşmaya döndürmüştüm. Sorularımı sadece kendime sorarak yaşamı anlamaya çalışmışım. Evren ya da yaşam öyle sadece duyularla anlaşılabilir, diye arkadaşlarıma söylemek istedim. Ama her seferinde bana güldüler. Beni Platon'un duyular alemine çektiler. Oysaki ben aklımla görebiliyordum. Sayelerinde unuttum. Ama vazgeçmemeliyim...*

Araştırma verilerinde görülmektedir ki, üstün yetenekli/zekalı çocuklar akranlarına göre daha küçük yaşlardan itibaren kendi özlerinde olan merak ve soru sorma özellikleriyle yaşama ayak uydurmaya çalışmaktadır. Katılımcıların çoğunun ifadesinden anlaşılıyor ki uyum sağlamak için akıllarını bir kenara bırakıp Platon'un mağarasındaki insanlar gibi yaşamayı tercih etmişlerdir. Hatta kendilerini ifade etmekten vazgeçmiş ve farklı düşünceler bile dile getirmemeyi tercih etmişlerdir. Felsefi etkinlik sayesinde bu durumu fark etmiş, kendilerini ifade etmiş, argüman geliştirmiş ve özlerine dönemeye karar vermişlerdir. Evreni anlamak için sadece duyu organlarıyla hareket ettiklerini, "doğru bilgiye" ulaştıktan sonra "merak" etmeyi bile bıraktıklarını dile getirmişlerdir. Felsefi etkinlik sayesinde kendileriyle başbaşa kalmayı ve kendi özlerini hatırlamayı istemektedirler.

II. TEMA "Platon'un mağarasındaki insanlardan hareketle kendini tanıma"

Tablo 3: Platon'un Mağarasındaki İnsanlardan Hareketle Kendini Tanıma

Alt temalar	F
Yol arkadaşı	6
Ben kimim?	6
Öz	6

Öğrencilerin tamamı (6) etkinlik sonrasında yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verdiği cevaplarında etkinlik sayesinde felsefenin kendilerine "yol arkadaşı" olduğu alt teması ile ilgili olarak "felsefe sorgularken yol arkadaşım olacak" ifadesini kullanmıştır. "Öz" alt temasıyla ilgili olarak "Platon'un mağara benzetmesini düşününce ayaklarım titriyor çünkü yıllardır özümü bir kenara atmışım" düşüncesine ulaşmıştır. "Ben kimim?" alt teması ile ilgili

olarak “Benim için cevaplama en zor sorulardan biri ‘Ben kimim?’ sorusudur.” şeklinde ifadeler kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere yöneltilen “Platon’un mağara alegorisindeki yaşam size neler düşündürdü?” sorusuna “yol arkadaşı” alt teması başlığında doğrudan alıntı örneği aşağıdaki gibidir:

K3: *Mağarada yaşayan insanlar sorgulamıyor. Ben her gün kendimi anlamaya çalışıyorum. Hatta çoğunlukla anlayamıyorum. Niye herkes koşup oynarken ben kitap okuyorum bilemiyorum. Arkadaşlarımın esprilerine gülemiyorum ama gülmeye çalışıyorum. Ben mağaradakiler gibi değilim ama mağaradan çıkan insan gibi de değilim. Ben sanırım kendimden ve insanlardan kaçıyorum. Farklı olduğumu hissediyorum ama neden farklı olduğumu bilmiyorum. Kendimi tanımak için bu yıl okumalar yapmaya başladım. Ama şimdi anladım ki sadece okuma yapmak değil felsefe gibi bir yol arkadaşıyla hareket etmek gerekiyor.*

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere yöneltilen “Kendinize ‘Ben kimim?’ diye sordunuz mu?” sorusuna “Ben kimim?” alt teması başlığında doğrudan alıntı örneği aşağıdaki gibidir:

K6: *Bu etkinlikten sonra ben kimim? Sorusunu sormaya başladım. Eskiden bir şeylerin ters gittiğini biliyordum. Fakat doğru soruyu bulamıyordum veya sorudan kaçıyordum. Felsefe bana bu anlamda yol gösterdi. Hatta elimden tuttu. İlk temel soruyu fark etmemi sağladı. Mağaradaki insanlar gibi hissettim kendimi bir an ama çabuk kurtuldum çünkü ben hiçbir zaman soru sormayı bırakmadım. Arkadaşlarım güldü, öğretmenlerim kızdı ama ben yine de sordum. Sadece mağaradan çıkan filozof gibi güçlü olamadım...*

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere yöneltilen “Kendinize ‘Ben kimim?’ diye sordunuz mu?” sorusuna “öz” alt teması başlığında doğrudan alıntı örneği aşağıdaki gibidir:

K4: *Etkinlik boyunca hep konuşmak istedim. Diğer arkadaşlarımda benimle konuşmak istedi. Bunu hareketlerinden, bakışlarından anladım. Çünkü hepimiz aslında aynı şeyleri yaşıyor yani mağaradan çıkmak istiyorduk ama yalnız kalmaktan korkuyorduk. Aslında o yalnız kalmak değil özüne dönmekmiş. Belki de bizi korkutan özümüzü. Çünkü ben hariç herkes mutluydu. Herkes istediğini yapıyor gülüyor oynuyor ama ben sadece onlara ayak uydurmaya çalışıyordum. Yer edinme, sevilme artık ne dersenez bilemedim ama benim mağarada kalma sebebimmiş....*

Katılımcılar, felsefi etkinlik sayesinde kendilerine “Ben kimim?” sorusunu yöneltmeye güçlerinin olmadığını fark etmişlerdir. Yaşamda kendilerini gerçekleştiremediklerini ve hatta güçsüz oldukları için bundan kaçtıklarını dile getirmişlerdir. Felsefi etkinlik sayesinde bir yol arkadaş bulduklarını artık daha güçlü olabileceklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca önemli olan soru sormak veya merak etmek değil bu özelliklerini geliştirebilmek olduğunun altını çizmişlerdir. Felsefi etkinlikte soru sorabilmiş, kendilerini ifade edebilmiş ve bu durumdan rahatsız olmamışlardır. Çünkü diğer arkadaşları sordukları sorular veya merak ettikleri için onlara gülmemiştir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı, BİLSEM’de eğitime devam eden üstün yetenekli/zekalı çocukların kendini tanıma, özüyle tanışma sürecinde “Filozof Çocuk Platon’un Mağarasında” etkinliğinin amacına ulaşip ulaşmadığını ortaya koymaktır. “Filozof Çocuk Platon’un Mağarasında” etkinliğinin amacı, üstün yetenekli/zekalı çocukların ÇİF yöntemi kullanılarak yaşamı ve kendini anlamada felsefi bir duruş kazanmasına katkı sağlamaktır. Felsefi etkinlik sayesinde üstün yetenekli/zekalı bireyler yaşamı anlamak; dolayısıyla kendilerini anlamak için felsefi düşünceyi-tutumunu geliştirirken filozofları yol arkadaşı olarak kabul etmişlerdir. Felsefi etkinlik sayesinde, Platon’un mağarasında yaşayan insandan farklı olduklarını fakat bu farkı ortaya çıkarmak için birşey yapmadıklarının altını çizmişlerdir. Kendilerine “Ben kimim?” sorusunu yöneltmekten kaçtıklarını çünkü zayıf oldukları için bu sorudan korktuklarını ifade etmişlerdir. Felsefi etkinlik sayesinde yol arkadaşı olarak felsefi düşünceyi alınca güçlendiklerini dile getirmişlerdir. Katılımcıların kendi ifadeleri temele alındığında yıllardır akranlarına benzemeye çalıştıkları, bu yüzden özlerinden, kendilerinden uzaklaştıkları görülmüştür. Özellikle merak ettikleri hiçbir şeyi sormadıklarını belirtmiş, akranlarının anlayış göstermediğine vurgu yapmışlardır. Yaşamda yalnız kalmaktan korktukları için hatta mutlu olmak için “diğerleri” gibi davrandıklarını ifade etmişlerdir. Fakat bu durumun kendilerine haksızlık olduğunu fark ettiklerini de eklemişlerdir. Felsefi etkinlik sayesinde düşüncelerini gerekçelendirerek ifade etmeyi, bir diğerini dinlemeyi ve hatta karşıt düşünceleri bile anlamaya çalışmaya başladıkları üzerinde durmuşlardır. Ek olarak yaşamı felsefe ile anlamaya çalışmanın üst bilişsel becerilerini kullanmalarını gerektirdiği ve uzun süredir bu kadar eleştirel, yaratıcı düşünmediklerinin altını çizmişlerdir. Etkinlik boyunca kendilerini ve yaşamı anlamayı erteledikleri ve akranlarına uyum sağlamak için bu şekilde yaşamayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Felsefi bilgiyi yaşama aktarma becerisinin farkına vardıkları ve kendi özellikleriyle ilgili olarak sorgulama sürecine girdikleri görülmüştür. Felsefi düşünme becerisi sayesinde özlerine yönelmiş ve “Ben kimim?” sorgulamasına başlamışlardır. ÇİF yöntemi kullanılarak yapılan etkinlikte birbirlerini dinledikleri, düşüncelerini gerekçeli dile getirdikleri ortaya konmuştur. Bu durum ortak özelliklere sahip olan akranların grup çalışmasının olumlu sonuçlarından. Okulda, akranları yanında özlerinde bulunan merak etme ve soru sorma özelliklerini bastırarak var olmaya çalışan bu bireylerin, BİLSEM’de yapılan çocuklar için felsefe etkinliklerinde farklılıklarıyla mutlu oldukları tespit edilmiştir.

Üstün yetenekli/zekalı çocuklar kültüre, yaşadıkları ortama ve doğuştan getirdikleri farklılıklara göre kendilerini ifade etmektedir. Renzulli’ye göre üstün yetenekli/zekalı birey üç temel insan özelliği arasındaki etkileşimden meydana gelmektedir. Bunlar; üst düzey genel yeterlilik, üst düzeyde göreve bağlılık ve üst düzeyde yaratıcılıktır. Üstün yetenekli/zekalı çocuklar belirtilen özelliklere sahip ya da bunları geliştirebilen ve yeterliliklerini bir alanda üst düzeyde uygulayabilen kişilerdir (Akt. Akkaya, 2016). Bu özellikleri yaşamda kendilerini farklı hissetmelerine neden olabilmektedir. Bu durum alan yazında da belirtildiği gibi üstün yetenekli/zekalı bireylerde sosyal uyum problemleri, yalnızlığı tercih etme, yaşadıkları şeylerde akranlarından farklı olarak üst düzey duyarlılık ve tepkisellik, kendilerine ilişkin karmaşık, sorgulayıcı duygu ve düşüncelere sahip olma, düşük veya çok yüksek benlik saygısı, yüksek düzeyde duygusal farkındalık gibi sosyal ve duygusal özelliklere sahip olmalarına neden olabilmektedir (Bolat, 2015; Uyanık, 2007). Bu araştırma da alan yazını destekler nitelikte, üstün yetenekli/zekalı bireylerin küçük yaşlarda akranlarından farklı olduklarını hissettiğini ama buna bir anlam veremediğini ortaya koymuştur. Ayrıca çalışma üstün yetenekli/zekalı bireylerin akranlarına uyum sağlamak için kendilerine yabancılaştığını ve kendi özelliklerini

yük olarak görmeye başladıklarını göstermektedir. Akranlarına göre çok meraklı ve çok soru sorma gibi özellikleri okul ortamında ve arkadaşları arasında onları zaman zaman istenmeyen, ortamı bozan bireyler haline getirebilmektedir. Üstün yetenekli/zekalı bireylerin doğuştan sahip oldukları özellikleri geliştirebilmek veya kullanmalarına katkı sağlamak ancak onların kendilerini tanımlarına destek olmakla mümkündür. Bunun içinde küçük yaşlardan itibaren felsefe eğitimi önemlidir. Çünkü Epiktetos'un (2010) dediği gibi, bir insanın sahip olduğu şeyler, bir ayakkabının ayağa uyması gibi bedeninin gereksinimlerine uygun olmalıdır (Epiktetos, 2010). Eğer üstün yetenekli/zekalı bireylerin eğitimleri kendilerini tanımlarına destek olan zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış ÇİF etkinlikleri ile desteklenirse onların kendilerini geliştirmelerine katkı sağlanmış olacaktır. Aksi takdirde evlerinde, okullarında ve çevrelerinde fark edilmeyen üstün yetenekli/zekalı çocukların bu özellikleri onlar için yük olacaktır. Bu durum hem çocukların kendileri hem de onlarla ilişkisi olan akranları, ebeveynleri için de çözülmesi gereken bir problem haline gelebilecektir (Levent, 2011). Bu yüzden üstün yetenekli/zekalı bireylerin kendileriyle tanışmasını sağlayan felsefi etkinliklerle karşılaşması ne kadar erken yaşta olursa kendi özelliklerinin farkına varmaları ve kendilerini geliştirmeleri de o kadar kolay olacaktır. Çünkü Epiküros'un dediği gibi, felsefe yapmaya henüz hazır olmadığını ya da felsefe yapmak için çok genç ya da çok yaşlı olduğunu söyleyen biri, mutlu olma yaşını çoktan geçtiğini söyleyen biridir (Akt. Botton, 2011). Görüldüğü gibi üstün yetenekli/zekalı bireylerin doğuştan getirdikleri özelliklerinin onlara yük olmaması için küçük yaşlardaki zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış ÇİF etkinlikleri önem arz etmektedir.

Alan yazın taraması yapıldığında üstün yetenekli/zekalı bireylerin eğitim ortamları özellikle okul dışı programlar hakkında yapılmış olan çalışmaların bir meta-analizi bu tür programların olumlu yönde ve anlamlı derecede etkili olduğunu desteklemektedir. Bu meta-analizdeki okul harici programların üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin başarı, yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme alanları üzerindeki etki büyüklükleri sırasıyla 0,65, 0,32 ve 0,44 olarak hesaplanmıştır. Yine aynı meta-analize ilişkin ilginç bir bulgu da üstün yetenekli/zekalı öğrencilerin okul harici programlara katılımlarının onların benlik algıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmamasıdır (Akar, 2015). Okul dışı programların benlik algısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması özellikle BİLSEM gibi kurumlara devam eden üstün yetenekli/zekalı çocukların felsefi etkinlikler ile ortaöğretim düzeyinde karşılaşmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu çalışma, BİLSEM'lerde zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış ÇİF etkinliklerinin özellikle ÖYGP döneminde yaygınlaştırılması gerektiğini ortaya koymuştur. Çünkü ÇİF sayesinde çocukların benlik algısındaki gelişime anlamlı düzeyde katkı sağlandığı görülmüştür. Felsefi etkinlik sayesinde üstün yetenekli/zekalı çocuk, kendi başına var olan düşünmeye konu olmayan, bulanık bir varoluşa sahipken; düşünmenin konusu olduktan sonra bu bulanıklıktan sıyrılır ve genellikle bilgiye açık bir var olan olarak varoluşunu sürdürür (Mengüşoğlu, 2015). ÇİF hayatının erken yaşlarından itibaren kişiye felsefi bir duruş kazandırmaktır. Çünkü bilimler ele aldıkları konuyu, sadece kendi alanlarıyla ilgili olarak açıklamaya çalışırken felsefe, yaşamın geneli içinde bütünsel bir bakış açısıyla anlamaya çalışır. Birçok açıdan üst bilişsel bakış ve değerlendirme ile o konunun bilgisinin yanı sıra insan açısından değerini ve anlamını da sorgular (Bayraktar, 2013). Bu durum bireyin benlik gelişiminde göz ardı edilemeyecek önemdedir ve felsefi düşünme ile kazanılabilir. Çalışma göstermiştir ki üstün yetenekli/zekalı çocuk ÇİF etkinlikleri sayesinde yaşamın öznesi konumundaki benliğinin farkına varır ve yaşamın anlamına konu olur.

Tannenbaum'a (Akt. Sak, 2011) göre bireyin üstün yetenekli/zekalı olabilmesi için beş etkenin birlikte olması gereklidir; bunlar genel ve özel yetenek, entelektüel olmayan (zihinsel olmayan) etkenler, çevresel ve şans etkenleridir. Bu etkenler tek başına üstün yeteneklilik/zekallılık için

yeterli değildir. Bu nedenle üç etkenin bir araya gelmesi diğerleri olmadan bir şey ifade etmemektedir (Sak, 2011). Bu şartlarda üstün yetenekli/zekalı bireylerin kendilerini gerçekleştirecekleri ve Tannenbaum'un beş etkeninin ortaya çıkmasını sağlayacak olan eğitim ortamı daha da önem kazanmaktadır. Çağdaş ve demokratik bir yaşam biçimini benimsemiş toplumlarda bireylerin hak ettiği eğitim olanakları onlara sunulmaktadır. Bireyin sahip olduğu özelliklere bağlı olarak onlara sunulan bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda eğitim alma özgürlüğü bireyin hakkıdır (Kontaş, 2009). Ülkemizde üstün yetenekli/zekalı bireylerin eğitimine destek olmak için BİLSEM farklılaştırılmış, zenginleştirilmiş eğitim içeriği ile üstün yetenekli/zekalı bireylerin eğitimine ve psiko-sosyal gelişimine katkı sunmaktadır. BİLSEM'e devam eden üstün yetenekli/zekalı çocukların Tannenbaum'un belirttiği beş önemli noktada desteklenmeleri için küçük yaşlarda onlara sunulan felsefe eğitiminin önemli olduğu aşikardır. Çalışmada, üstün yetenekli/zekalı çocukların genel yetenek ve özel yeteneklerinin gelişimine felsefenin temel özelliklerinden yola çıkarak merakı yönlendirme ve üst düzey düşünme becerilerinin gelişimini destekleyerek katkı sunulmuştur. Ayrıca entelektüel olmayan birbirini anlama, grup ile hareket etme, diğerinin düşüncesine saygı gösterme davranışlarını gelişimi desteklenmiştir. Kendilerine benzeyen akranlarıyla grup çalışması gerçekleştirmeleri ile farklı çevresel faktörlerin gelişmesi desteklenmiştir. Üstün yetenekli/zekalı çocuklar doğuştan getirdikleri özelliklerin bir yük değil bir şans olduğu gerçeğini de etkinlik sayesinde kabul etmişlerdir. Görüldüğü gibi üstün yetenekli/zekalı çocuklarla yapılan felsefi etkinlik Tannenbaum'un beş faktörünün bir araya geldiği nadir etkinliklerdendir.

Bu çalışma üstün zekalı/yetenekli çocuklara yönelik hazırlanan ÇİF etkinliğinin amacına ulaşip ulaşmadığını ölçmek için yapılmıştır. Çalışma farklı örneklerle yapıp sonuçları karşılaştırılarak geliştirilebilir. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlara sınırlı sayıda katılımcıdan elde edilen görüşme sorularıyla ulaşılmıştır. Verilerin çeşitlendirildiği çalışmalarla desteklenmesi, bu çalışmanın etkilerinin ortaya konulması açısından yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akar, İ. (2015). *Üstün yetenekli öğrencileri genel eğitim sınıfında destekleyecek sınıf öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akbüber, A., Erdik, E. & Güney, H. (2019). Bilim ve sanat merkezlerinde özel yetenekli öğrencilerin sorunlarının değerlendirilmesinde bir yöntem önerisi: Özel yetenekli öğrenci çalıştay. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 6(1), 22-39. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jgedc/issue/45283/547023>
- Akkaya, G. (2016). *Rol model içerikli animasyonların üstün yetenekli 4. sınıf öğrencilerinin fen bilimleri dersinde zihinsel risk alma davranışları ve öğrenmelerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Alkın, Ş. S. & Tunca, N. (2015). Felsefe ve eleştirel düşünme. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 192-206. <https://dergipark.org.tr/en/pub/trkefd/issue/21482/230232>
- Ataman, A. (2019). Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerine ve Ailelerine öneriler. *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu*. Namık Kemal Üniversitesi, 27 Nisan 2012.
- Baykoç, D. N. (2012). *Üstün yetenekli çocuklar*. E. Nilgün Metin (Ed.), Özel gereksinimli çocuklar. Maya Akademi: Ankara.
- Bayraktar, L. (2013). *Felsefe ile*. Ankara: Aktif Düşünce.
- Bilgili, A. E. (2000). Üstün yetenekli çocukların eğitimi sorunu. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 59-74. <http://dspace.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/3361/1337-2369-1-SM.pdf?sequence=1>

- Bilgili, A. E. & Dalkıran, H. S. (2004). Üstün yetenekli çocukların eğitimi ve satranç konusunda bir çalışma. *1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi* (s.49- 60). İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Bolat, M. (2015). *Müzik eğitiminin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Botton, A. D. (2011). *Felsefenin tesellisi*. Altuğ. T. B (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık
- Creswell, J. (2013). *Araştırma Deseni*. Selçuk B. D. (Çev.) Ankara: Eğiten Kitap
- Dirican, R. (2017). Çocuklarla felsefeye varoluşsal bir bakış. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2(4), 167-178. <http://cocukvedenedeniyet.cocukvakfi.org.tr/index.php/CMD/article/view/52>
- Epiktetos. (2010). *Söylevler*. A. Birdal (Çev.). İstanbul: Şule Yayınları.
- Erdem, B. (2013). *Bilim ve sanat merkezine devam eden üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların sosyalleşme koşulları: Batı Akdeniz Bölgesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Erdoğan, P. (2018). *Çocuklarla felsefe yaklaşımının düşünsel, tarihi ve sosyal temelleri üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Karakaya, Z. (2006). Çocuk felsefesi ve çocuk eğitimi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6(1), 23-37. http://ktp.isam.org.tr/pdfdrq/D03296/2006_1/2006_1_KARAKAYAZ.pdf
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 62-80. <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/kokdener/123091/13f.pdf>
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86. https://www.researchgate.net/profile/Zeki_Karatas2/publication/326572259
- Kefeli, İ. (2011). Felsefe öğretiminde yeni bir model arayışı. *Özne Dergisi*, 14, 199-210.
- Kefeli, İ. (2019). *Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek*. Ş. Şentürk, Y. Barut (Ed.). Ankara: Nobel Yayın.
- Kefeli, İ. & Kara, U. (2008). Çocukta felsefi ve eleştirel düşüncenin gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 339-357. <https://dergipark.org.tr/en/pub/aeubfd/issue/38394/445280>
- Koçak, A. & Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu, *Selçuk Üniversitesi Dergisi*, 4(3), <http://josc.selcuk.edu.tr/article/view/1075000231>
- Kontaş, H. (2009). *BİLSEM öğretmenlerinin program geliştirme ihtiyaçlarına ilişkin geliştirilen programın etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kurnaz, A., Çiftçi, Ü. & Karapazar, H. (2013). Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin değer algılarının betimsel bir analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 185-225. Erişim Adresi: <https://dlwqtxts1xzle7.cloudfront.net>
- Levent, F. (2011). *Üstün yeteneklilerin eğitime yönelik görüş ve politikaların incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Matthews, G. B. (2000). *Çocukluk felsefesi*. E. Çakmak (Çev.). İstanbul: Gendaş.
- MEB. (2019). Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf
- Mengüşoğlu, T. (2015). *İnsan felsefesi*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* S. Akbaba Akgül ve A. Ersoy (Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özsoy, Y. (2014). Bilim ve sanat merkezi öğrenci, öğretmen ve velilerinin üstün yetenekli öğrenci kavramına ilişkin metaforları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 74-87. Erişim adresi: <http://uyad.beun.edu.tr/>

- Özsoy, Y. (2015). *Özel yetenekli (üstün zekâlı ve yetenekli) ortaokul öğrencilerinde yazma kaygısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Sak, U. (2011). Üstün yetenekliler eğitim programları modeli (ÜYEP) ve sosyal geçerliliği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36, 161. <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/893>
- Sezginsoy, B. (2007). *Bilim ve sanat Merkezi uygulamasının değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Isparta.
- Shaw, R. (2008). *Philophy in the classroom*. Newyork: Routledge
- Şentürk, Ş. & Kefeli, İ. (2019), Özel yeteneklilere yönelik “felsefeye yolculuk” etkinliği üzerine nitel bir araştırma, *Turkish Studies-Educational Sciences* 14(5), 2693-2708 <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.25898>
- Taşdelen, V. (2007). Felsefe eğitimi: Bir yaşantının peşinde. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(2), 277-294. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auebfd/issue/38396/445308>
- Tavşancıl, E. & Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Tepe, H. (2013). Unesco verileri ışığında dünyada çocuklar için felsefe. B. Çotuksöken, H. Tepe (Ed.), *Çocuklar için eelsefe eğitimi* (s. 77-94). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24, 543-559. <http://www.kuey.net/index.php/kuey/article/view/578>
- Uyanık, S. (2007). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, yalnızlık ve kendine saygı düzeyinin sınav kaygısı üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Yengin, D. (2017). *İletişim çalışmalarında araştırma yöntemleri ve uygulamaları*. İstanbul: Der Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kaynak gösterimi için (for cited in):

- Kefeli, İ., Üçüncü, D. & Yaman, Z. (2021). Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerle “çocuklar için felsefi etkinlik” uygulaması: nitel bir çalışma örneği. *Turkish Journal of Primary Education (TUJPED)*, 6 (1), 51-65. doi: 10.52797/tujped.850057

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Gifted / talented individuals are the pioneers of the scientific, economic, political, military, and technological developments of their society. As gifted individuals have higher cognitive skills, artistic capacity, and different developmental characteristics compared to their peers, they need special education and should be supported in revealing their differences. If gifted/talented individuals find a suitable environment for their development, they can show their innate characteristics and develop themselves. If not, they cannot use and develop their potential. Concerning the education of gifted/talented individuals, Turkey, one of the most authentic countries, has an old experience. Based on this experience, Science and Art Centres was established with a new non-formal education model in line with the interests and abilities of gifted/talented individuals at preschool, primary, and secondary school age in 1992. At Science and Art Centres, Philosophy activities are important to support the critical and creative thinking and questioning skills of gifted individuals, which are innate and need to be developed

through education. To philosophize means that our existence guides us. Nowadays, the Philosophy for Children (P4C) approach, which can be shown as a good practice example for philosophical thinking, has been used widely in our country as well as the world. In this study, activity has been developed specifically for gifted/talented children through Mathews' philosophy for children method applied worldwide. The research aims to reveal the effectiveness of the "Philosopher Child in Plato's Cave" activity in the process of self-knowledge and getting acquainted with the essence of gifted/talented children having an education at the Science and Art Centre.

Method

The stimulus is created based on the book "Philosophy in the Taste of Chocolate with Pistachio", which is narrating Plato's cave allegory by adapting it to life, and a two-week activity is structured. The interview method has been used in the study considering the qualitative research method. The research group has been reached by purposive sampling technique. The research group consists of 6 students, 3 girls and 3 boys at the ages of 13-14, attending Philosophy Class under Special Skills Development Program at Science and Art Centre in the 2020-2021 academic year. The data in the study has been obtained using a semi-structured interview form (SSI) developed by the researchers. While conducting the interview, is paid particular attention to avoid any external factors that can affect the participants' answers. Besides, it is also emphasized that the answers will only be used in the research and not be shared with anyone else due to ethical principles. The data collected during the "Philosopher Child in Plato's Cave" activity which is planned as 2 weeks and 2 sessions. It is organized in 2 sessions of 40 minutes each week. Content analysis is used to analyze the data. Data in the research is discussed under two themes; "The Life in Plato's Cave" and "Self-knowledge Based on The People in Plato's Cave".

Findings

Regarding the sub-theme of "Reality" in the theme of life in Plato's cave Under the theme of all of the students (6) state that they have realized the understanding of "we need to overcome the shadows" and "I should be able to see in the dark". Regarding the su-theme "who am I" in the them of "Self-knowledge Based on The People in Plato's Cave" all of the students (6) state that philosophy will be their companion, they want to get out of the cave and they will ask the question of "who am I?". As a result of the research, gifted/talented children have turned to their essence and start to deal with the question "Who am I?" from different perspectives thanks to their philosophical thinking skills. Furthermore, it has been found in this activity using the Philosophy for Children (P4C) method that gifted/talented children listen to each other, express their thoughts with reasons, and is contributed to the development of higher-order thinking skills. It is one of the positive results of group work of peers who have common characteristics.

Conclusion

In this study, the development of gifted/talented children's common and specific abilities is contributed by supporting the curiosity orientation and higher-level thinking skills through basic characteristics of philosophy. Furthermore, the development of non-intellectual behaviors of understanding each other, acting as a group, and respecting the opinion of the other are supported. The improvement of different environmental factors is promoted by group work with peers similar to them. Thanks to the activity of philosophy for children, gifted/talented children have accepted the fact that their innate abilities are not a burden but a chance.